

Stručná historie Jáchymova a objektu Radnice.

Historie radnice v Jáchymově bezprostředně souvisí s dějinným vývojem města, protože v sídle jeho správy se koncentrovaly všechny události, kterými Jáchymov procházel od svého založení ve 2. desetiletí 16. století.

Podnět k založení nového města dal nález stříbrné rudy u vsi Konradsgrün s českým názvem Údolí na šlikovském panství spadajícím pod Ostrov.

Výskyt stříbrné rudy se v této oblasti předpokládal již na konci 15. století a bylo podniknuto několik neúspěšných pokusů k jejímu nalezení. Podmínky k průzkumu a založení důlní činnosti vytvořila až v roce 1515 společnost bohaté šlechtické rodiny Šliků, majitelů nedalekého Ostrova, Lokte a dalších panství, dále Alexandra z Leisnigu, Wolfganga ze Schönbergu, Jana Pfluga a H. Tumshirna, kteří shromáždili dostatek finančních prostředků pro otevření dolů a postavení hutí na zpracování stříbrné rudy.

Nejvýznamnější úlohu pro otevření jáchymovských dolů však sehrál Štěpán Šlik člen významného západočeského šlechtického rodu. Šlikové byli původně chebskými měšťany, z nichž Kašpar byl kancléřem císaře Zikmunda. Za své služby v pozdějších dobách byli v polovině 15. století povýšeni do panského stavu a později na říšská hrabata. Z nich Štěpán se stal zakladatelem Jáchymova.

Štěpán Šlik pozval do tehdejší vsi Konradsgrün horníky z Míšně, Saska a Durynska, takže v roce 1516 bylo již u dolů postaveno na 400 domků. O založení a rozvoji města podal zprávu Jindřich z Könritzu pozdější horní hejtman Šliků, ve které popisuje, že 22. června 1516 vyhledal údolí Konradsgrün, ale nenalezl žádné příbytky. Domy se sice stavěly, ale ani jeden ještě nebyl dokončen. Ale již o několik měsíců později téhož roku, bylo prý již postaveno na 400 domů. Další zpráva uvádí, že domy byly stavěné pouze jako provizoria bez jakéhokoliv řádu, protože se neuvažovalo, že těžba stříbra bude mít dlouhé trvání. Při tomto tempu výstavby se také nedalo předpokládat, že stavebníci byli vedeni snahou o trvalé usídlení.

Štěpán Šlik se pokoušel do živelné výstavby města vnést řád a stanovit pevné zásady pro vybudování nového městského sídliště. Pravděpodobně v roce 1517 přejmenoval původní osadu na Jáchymov, latinsky Villa Joachimica, Joachimvalium, německy Sankt Joachimsthal, Jochmtal, česky údolí sv. Jáchyma ap. V roce 1518 pak vydal první horní řád a o rok později dal městu řadu svobod. Královským privilegiem ze 6. ledna 1520 byl Jáchymov povýšen na královské horní město a Ludvík Jagelonský mu dal právo týdenního trhu každou sobotu a dva roční trhy.

Původní město se rozvíjelo kolem centra, který tvořil tzv. Chlebný trh (Brotmarkt) v dnešní dolní části Jáchymova u špitálního kostela Všech svatých. Na tomto místě byl soustředěn veřejný a náboženský život a stála tam i původní stará radnice.

Tato budova byla zakoupena městskou radou v roce 1520 a po postavení nové radnice v horní části Jáchymova byla přestavěna na obytný dům. Dochované fotografie dokládají, že se jednalo o poměrně skromnou budovu v dolní části vyzděnou z lomového kamene, hrázděným patrem a sedlovou střechou. Podle záznamů v literatuře měl dům velkou síň s dřevěným stropem a zaklenuté sklepy. Stará radnice byla zbořena v roce 1948.

Rozšiřování města bylo podmíněno okolními přírodními podmínkami. Jáchymov byl budován podél hlavní komunikace v dlouhém hlubokém údolí stoupajícím od jihovýchodu k severozápadu. Protože vhodných pozemků pro stavbu domů ve městě ubývalo, stavěli si horníci domky i terasovitě do strání, především na severní straně. Bouřlivý rozvoj těžby stříbra se totiž promítl do rychlého nárůstu obyvatel. Odhaduje se, že v roce 1520 žilo ve městě 5.000 obyvatel, v roce 1524 již 10.000 a v roce 1528 již dosáhl 16.000. V roce 1534, kdy měl Jáchymov dokonce 18.000 obyvatel, 1.200 domů, se rozkládal se na 80 hektarech. Město se tak stalo na čas centrem dolování stříbra v celé Evropě a po Praze bylo druhým nejlidnatějším

městem v Čechách. V této době měl Jáchymov 914 dolů a 13 stříbrných hutí a horníci byli rozděleni do 914 cechů.

Špatné pracovní a sociální podmínky při těžení stříbrné rudy vyvolaly v letech 1521 a 1523 hornické nepokoje. K největším došlo v květnu 1525, kdy se na Chlebném trhu shromáždily tisíce horníků, kteří zaútočili na radnici, kde zajali purkmistra a zničili všechny písemnosti. Při tomto konfliktu byl zrušen i šlikovský hrad nad městem. Štěpánovi Šlikovi se podařilo za cenu jistých sociálních ústupků povstání potlačit a obnovit ve městě klid.

Po smrti Štěpána Šlika, který padl v bitvě u Moháče v roce 1526 a po zvolení Ferdinanda I. českým králem začaly vznikat mezi Šliky a panovníkem konflikty, které vyvrcholily v roce 1528, kdy Ferdinand I. odňal Šlikům mincovní právo.

Značné bohatství města, plynoucí z těžby a zpracování stříbrné rudy umožnilo městské radě postavit v Jáchymově nové reprezentativní budovy, které vznikly v rychlém sledu za sebou. Pro nedostatek místa v okolí Chlebného trhu, byly tyto stavby situovány do horní části města, později nazvané Oberthal (Schottenberg, Obertürken).

V roce 1531 tam zakoupili představitelé města od Jeronýma Šlika dům za 2.000 zlatých, který nechali upravit na radnici. V letech 1534-36 byla v jejím sousedství postavena mincovna a v letech 1534-40 byl nad radnicí vybudován kostel sv. Jáchyma. Od měšťana Mikuláše Streudela byl v roce 1535 vykoupen dům a upraven na faru a dále město získalo domy od Lorenze Šlika, přestavěné na známou latinskou školu.

Výstavbou těchto nákladných a reprezentačních budov se přirozeně přesunulo centrum města z prostoru kolem Chlebného trhu do jeho horní části, kde vzniklo nové středisko společenského a hospodářského života Jáchymova.

Dne 16.června 1538 však vznikl v mincovně požár, při kterém vyhořela radnice a 15 domů v jejím okolí. Se stavební obnovou se začalo v roce 1540 a v zimě roku 1543 nebo na jaře roku 1544 byla budova dostavěna. Během stavebních prací však byla dispozice radnice rozšířena a tyto úpravy vyvolaly řadu stížností správy mincovny, která poukazovala na neoprávněné zastavování dalších pozemků v její blízkosti. Proto stavba byla na jaře 1543 dočasně přerušena. Tyto obtíže byly překonány teprve po zásahu Jeronýma Šlika, kterého městská rada požádala o pomoc. Šlikova přimluva u krále umožnila, že rozšířená radnice mohla být dostavěna a v 1.polovině roku 1544 se do ní nastěhovala městská rada. Od tohoto roku slouží radnice za sídlo správy města nepřetržitě až do současnosti.

V této době také vrcholily rozpory mezi Šliky a Ferdinandem I. Ten nechal v roce 1545 uvěznit pod záminkou porušení královského nařízení pět nejvýznamnějších členů rodu do Bílé věže na Pražském hradě, kde se museli pod nátlakem zříci všech svých práv na těžení stříbra a na Jáchymov. Císař jim za to ponechal v zástavě všechna panství v Loketském kraji a horní desátek, který jim měl být vyplácen z výnosu stříbra až do roku 1555.

V roce 1547 došlo k nezdařenému povstání českých stavů proti císaři Ferdinandu I. a za tzv. šmalkandské války vpustili Šlikové do jáchymovského hradu a do města v březnu roku 1547 saské vojsko s velitelem Thumshirnem. Po porážce povstání zrušil císař Šlikům horní desátek a na jáchymovský hrad umístil svého vrchního královského horního hejtmana Bohuslava Felixe Hasištejnského z Lobkovic, který tam sídlil až do roku 1558. V královském výnosu je uvedeno " ... poněvadž krále řečí a písmem haněli a tupili, odsouzeni ke ztrátě dolů jáchymovských a celého Loketského kraje. Ferdinand I. však zachoval Jáchymovu původní privilegia, původní znak Jáchymova, ze kterého ale nechal odstranit šlikovský erb.

V této době však byla ložiska stříbrné rudy značně vyčerpaná a postupně docházelo k omezování důlní činnosti, která byla zdrojem vysoké prosperity města. Po zrušení majetkových práv Šliků odešlo z Jáchymova i mnoho zkušených horníků a těžba začala rychle upadat.

Tricetiletá válka natrvalo ukončila hospodářský rozvoj města. Provázelo ji masové vystěhovalectví obyvatel a horníků do sousedního Saska a časté pustošení Jáchymova

procházejícími vojsky. V letech 1618-20 obsadil Jáchymov Mansfeld, se stavovskou armádou, po něm císařská vojska a v roce 1634 měli na čas ve městě posádku švédové.

Po skončení třicetileté války bylo město hospodářsky oslabeno a vylidněno a i když skromná těžba jiných rud pokračovala, stačila pouze ke skromné existenci a jeho obyvatelé se živili jinými produkty, z nichž jen významnější bylo krajkářství. (Například mincovna ve městě byl uzavřena v roce 1671.)

V roce 1717 bylo v Jáchymově ještě hornické učiliště a ve městě sídlil do 2. poloviny 19. století vrchní horní úřad, ale bývalá sláva města, založená na těžbě stříbrné rudy již zanikla. Její dolování bylo v roce 1871 definitivně zastaveno.

Protože tato hospodářská situace Jáchymova trvala i v 18. století, do architektury města se nepromítly ani typické slohy tohoto období, baroko a rokoko a Jáchymov si stále zachovával svůj renesanční charakter ze 16. století. Dokumentuje to i dochovaná kolorovaná kresba města z přelomu 18. a 19. století, na které je zachycena architektura jáchymovských domů. Pro představu, na sklonku feudalismu měl Jáchymov 582 domů a přes 4.800 obyvatel a patřilo mu 9 okolních vsí.

Dne 23. července 1782 byla část města s radnicí zničena požárem. Zpracováním plánů na obnovu radnice krátce po požáru pověřila městská rada pražského architekta Filipa Hegera a kadaňského stavitele Antonína Bernta. Filip Heger (1734-1804), nar. v Kladrubech u Stříbra, pracoval nejprve ve službách hrabat Pachtů a později pražského arcibiskupa Antonína Příchofského a jeho rodiny. Hegerovo dílo se vyznačuje strohou funkčností a úsporností, která se projevila i při opravě radnice, kde se podřídil staršímu architektonickému řešení fasád a dispozičnímu řešení interiérů. Oprava byla zřejmě také limitovaná omezenými finančními prostředky města. O dva roky později, koncem roku 1784, byla celková adaptace radnice ukončena.

K hospodářskému oživení v Jáchymově došlo od 40 let 19. století, kdy se rozšířila těžba smolince v dole Svornost, který se používal k výrobě barev pro okolní sklárny a továrny na porcelán.

V roce 1873 však postihl Jáchymov nejkatastrofálnější požár v jeho historii, kterému podlehl podstatná část města s patricijskými domy, radnice, kostel a další budovy, takže z původních staveb se zachovala pouze mincovna, hřbitovní kostel, tři kaple a přízemí měšťanských domů s klenbami. Po tomto požáru byla radnice opět obnovena přibližně do původního stavu před požárem, pouze s provizorním zastřešením věže.

Na přelomu 19. a 20. století došlo k druhému hospodářskému rozkvětu Jáchymova. V této době objevili manželé Curieovi v jáchymovském smolinci nový prvek, který v roce 1902 izolovali a nazvali jej radium. V okolí města byla zahájena těžba uranové rudy a do 20 let 20. století Jáchymov vyráběl plnou třetinu světové produkce tohoto prvku.

Dalším přínosem pro ekonomiku města bylo objevení léčebného účinku radioaktivních vod z uranových dolů a otevření prvních lázní v roce 1906, založení lázeňského ústavu v roce 1911 a postavení rozsáhlého Radiumpaláce v letech 1910-12 pro lázeňské hosty.

V roce 1901 byla přestavěna radnice na nové reprezentační sídlo města v novogotickém slohu podle jáchymovského stavitele Antonína Hammerschmidta. Stávající budova byla zvýšená o patro a doplněna o novogotické štíty. V roce 1902 byla také zvýšená věž. Tuto podobu si radnice zachovala s některými drobnými úpravami do současnosti.

Po roce 1945 bylo původní německé obyvatelstvo vystěhováno a do města přišli čeští usedlíci. Uranová ruda v se okolí města těžila do počátku 60 let a od té doby žije Jáchymov především jako světově známé lázeňské středisko na léčení pohybového ústrojí.

V nové době byl plášť radnice a její interiér nepříliš citlivě opraven, především její fasády, na které byla použita moderní stříkaná omítka.

Dnes je radnice v majetku města a je sídlem Městského úřadu Jáchymov, její část je využívána pro a městskou knihovnu, Informační centrum.